

значущості, то «Закон про середню та вищу освіту» 1898 року, зі змінами, які були зроблені пізніше, був найбільш національно адаптованим до румунської освіти в період переходу до двадцятого сторіччя[6].

Спіру Харет ввів в дію закони, завдяки яким освіта Румунії стала шансом та шляхом реального відродження економіки, управління та румунської культури. Схиляємося сьогодні перед діями та концепціями Спіру Харета, оскільки вони є не тільки немеркнучими, але й повчальними.

Література

1. Nicolae Iorga - "Istoria invatamantului romanesc"- Bucuresti, 1971.
2. Compendiu - "Istoria invatamantului din Romania"- Bucuresti, 1972.
3. Silvia Florea and Peter J. Wells, Higher education in Romania, Bucharest, 2011. UNESCO-CEPES Publications 225 p. ISBN 978-92-9069-199-0
4. Gh. Parnuta - "Istoria invatamantului si gandirea pedagogica" (sec. XVII-XIX) Bucuresti, 1975.
5. St. Barsanescu – "Educatia, invatamantul, gandirea pedagogica din Romania" Bucuresti , Ed. Stiintifica si Enciclopedica, 1978.
6. Andrei Florin Sora "Evolutia calificarilor din invatamantul universitar romanesc 1968-2011" Bucuresti, Septembrie 2011. – 92 c.

УДК 378: 004

Мачинська Н.І.

Львівський державний університет внутрішніх справ, кандидат пед. наук, доцент, професор кафедри педагогіки та соціальної роботи

ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ МАГІСТРАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НЕПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розкриваються теоретико-практичні аспекти формування змісту педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю, автор пропонує окремі підходи до відбору змісту педагогічної освіти, обґрунтовує доцільність запровадження окремих навчальних модулів у зміст педагогічної освіти майбутніх магістрів в умовах вищого навчального закладу непедагогічного профілю.

Ключові слова: педагогічна освіта, магістранти, зміст освіти, педагогічна майстерність

В статье раскрываются теоретико-практические аспекты формирования содержания педагогического образования магистрантов высших учебных заведений непедагогического профиля, автор предлагает отдельные подходы к отбору содержания педагогического образования, обосновывает необходимость внедрения отдельных учебных модулей в содержание педагогического образования будущих магистров в условиях высшего учебного заведения непедагогического профиля.

Ключевые слова: педагогическое образование, магистранты, содержание образования, педагогическое мастерство

The article describes the theoretical and practical aspects of the content of teacher education undergraduates universities non-teaching profile, the author proposes some approaches to the selection of the content of teacher education justifies the feasibility of introducing specific training modules in the content of teacher education future graduates in university non-teaching profile.

Keywords: teacher education, masters, educational content, pedagogical skills

Актуальність дослідження. Провідними тенденціями розвитку сучасної освіти є демократизація освіти, зміни вимог до внутрішнього саморозвитку особистості, креативний стиль індивідуального та суспільного життя людини,

свобода педагогічної творчості, застосування сучасних технологій навчання майбутніх фахівців, новітні тенденції викладання навчальних дисциплін [2, с. 290].

Сучасна парадигма вищої освіти актуалізує об'єктивну потребу в спеціальній підготовці викладацьких кадрів на різних етапах: магістратурі, аспірантурі та докторантурі. Магістратура є першим етапом професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів. Саме навчання в магістратурі вважається необхідною умовою професійного становлення та розвитку майбутнього викладача, оскільки основна мета полягає у формуванні готовності до викладацької діяльності.

Готовність до педагогічної діяльності охоплює загальне входження в професію, що передбачає оволодіння професійними теоретичними знаннями в конкретній галузі, ознайомлення зі стандартами педагогічної освіти - усе те, що впливає на формування загальної педагогічної компетентності, яка характеризується творчим індивідуальним стилем педагогічної діяльності, інноваційним підходом до організації навчального процесу, розвинутою педагогічною рефлексією тощо. Розвиток психології та педагогіки, інтерес до особистості та її потенційних можливостей, розуміння освіти як безперервного процесу, що характеризує життєдіяльність сучасної людини, зумовили підвищений інтерес до питань професійної підготовки викладачів вищих навчальних закладів, зокрема, непедагогічних спеціальностей.

Проблема відбору змісту освіти є найважливішою проблемою педагогічної науки загалом. Відбір змісту не є завданням базової науки, а визначається метою навчання, а також рівнем розвитку здібностей студентської молоді.

Підготовка майбутнього викладача вищого навчального закладу на етапі навчання в магістратурі вимагає, насамперед, від системи управління дотримання таких стратегічних напрямків:

- створення регіональної системи моніторингу якості науково-педагогічної діяльності;
- науково-методичне забезпечення системи розвитку професіоналізму педагога;
- більша персоніфікація даної системи, що надавало б кожному викладачеві ширші можливості для оновлення, удосконалення, поглиблення своєї професійно-педагогічної підготовки в прийнятний для нього спосіб [3, с. 299].

При формуванні змісту педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю необхідно зважати на такі аспекти:

- світоглядне значення предмету, що дає можливість зрозуміти закони суспільного та природного розвитку, здійснити аналіз суспільних явищ та процесів;
- пізнавальне значення предмета, його можливості щодо розвитку світогляду магістранта, дає цікаві, потрібні знання, стимулює розвиток пізнавальної активності кожної особистості;
- суспільне значення предмета, його роль у науковому, суспільному, культурному та економічному житті країни;
- практичне значення предмету для кожного студента зокрема (зв'язок з наміченою професією, можливість оволодіння корисними вміннями та навичками);
- легкість засвоєння даного предмету, до якого студент виявляє інтерес;

- якість викладання даного предмету.

О.Б. Проценко зазначає, що на етапі навчання в магістратурі передбачається [3, с. 299]:

- вивчення магістрантами, як майбутніми викладачами, нормативних курсів «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Методика викладання у вищій школі», «Методологія наукових досліджень у вищій школі», «Управління навчально-виховним процесом у вищій школі», «Психологія управління» та спецкурсів «Професійно-особистісне становлення викладача вищої школи», «освітні технології навчання у вищому навчальному закладі» тощо, спрямовані на формування теоретичних знань та умінь студентів щодо здійснення науково-педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі;

- проходження магістрантами асистентської практики, яка забезпечує занурення студентів у реальні умови здійснення науково-педагогічної діяльності та поглиблення практичних умінь викладацької, наукової, виховної, методичної, організаційної діяльності відповідно до структури діяльності викладача вищого навчального закладу, і є своєрідним індикатором виявлення у магістрантів труднощів здійснення основних видів професійної діяльності викладача.

Мета статті. Проаналізувати особливості формування змісту педагогічної освіти майбутніх магістрантів в умовах вищого навчального закладу непедагогічного профілю.

Зміст педагогічної освіти, на нашу думку, повинен включати елементи професійного самовдосконалення. У проекті Етичного кодексу українського педагога проблема самовдосконалення педагога є однією із складових (розділ 6, ст. 21) [1]:

- обов'язок педагога – свідомо оцінити роль, яку він може взяти на себе в конкретному випадку в залежності від своєї компетентності, інтелекту, обставин та середовища;

- професійна компетентність та авторитет педагога базується на його здатності бути стриманим, чуйним (чутливим), доброзичливим, принциповим, творчим, здатним засвоювати передовий досвід і передати його іншим;

- педагог відповідальний за безперервне підвищення та удосконалення професійного рівня та самовдосконалення;

- педагог здобуває, застосовує і поглиблює наукові знання, поширює відповідну інформацію серед учнів, колег і громадськості, одержує консультації і використовує допомогу інших спеціалістів, якщо це необхідно;

- педагог-керівник учбового закладу, формуючи педагогічний колектив, усвідомлює власну відповідальність за підтримку та розвиток професійної компетентності педагогічного колективу.

На основі аналізу програм педагогічної освіти підготовки магістрантів у різних типах вищих навчальних закладів ми можемо сформулювати загальні вимоги до відбору змісту педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю:

1. Зміст педагогічної освіти повинен бути структурований відповідно до логіки побудови системи майбутньої професійно-педагогічної діяльності фахівця.

2. Основою педагогічної освіти магістрантів непедагогічного навчального закладу повинна бути робоча навчальна програма однієї або декількох дисциплін

психолог-педагогічного циклу, що однієї з функціональних цілей мають забезпечення педагогічної підготовки майбутніх фахівців.

3. Теоретичні основи педагогічної освіти, які повинні реалізуватися через систему педагогічної підготовки майбутніх магістрів, повинні відображати сучасні досягнення в галузі педагогічної освіти і науки, методики викладання фахових дисциплін тощо.

4. Відбір змісту педагогічної освіти повинен враховувати специфіку фахової професійної підготовки магістрантів та особливості організації педагогічного процесу, що знаходять своє відображення у закономірностях та принципах, формах і методах, загальній технології педагогічної підготовки магістранта в умовах вищого навчального закладу непедагогічного профілю.

5. Формування змісту педагогічної освіти повинно обов'язково враховувати індивідуальні задатки і здібності, їх можливості та потреби щодо здійснення продуктивної навчально-пізнавальної діяльності.

Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю забезпечується як через вивчення окремих навчальних дисциплін, так і в процесі проходження педагогічної практики. Слід зазначити, що обсяг годин, який відводиться на вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу є досить обмеженою, разом з тим є недостатня кількість навчальних дисциплін взагалі, які б забезпечували ефективну педагогічну підготовку майбутніх магістрів до викладацької діяльності [6].

Аналізуючи зміст навчальних дисциплін, які передбачені навчальними планами підготовки майбутніх фахівців в умовах магістратури вищих навчальних закладів непедагогічного профілю ми можемо стверджувати, що теоретико-методичні аспекти педагогічної освіти магістрантів недостатньо визначені освітньо-професійними програмами та освітньо-кваліфікаційними характеристиками підготовки фахівців. Враховуючи те, що структура навчального плану не завжди може охопити всі необхідні навчальні дисципліни, які забезпечать належну педагогічну підготовку магістрантів і, беручи до уваги, що лише частина магістрантів планують у майбутньому займатися викладацькою діяльністю, ми пропонуємо запровадити у навчальну підготовку такі спецкурси, які б пропонувалися на вибір самим студентам. Вивчення таких спецкурсів можна запровадити у межах одного факультету, або в межах цілого університету виключно для підготовки магістрантів, які планують займатися викладацькою діяльністю. Крім того, ми пропонуємо окремі навчальні модулі, які можна інтегрувати у вивчення з загальноприйнятими навчальними дисциплінами «Методика викладання у вищій школі та Болонський процес», «Вища освіта України та Болонський процес», «Психологія і педагогіка вищої школи».

У зміст педагогічної освіти ми пропонуємо закласти модель педагогічної освіти, яка передбачає формування педагогічної компетентності магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю на основі компетентнісного підходу з метою підготовки майбутніх фахівців до викладацької діяльності. Але разом з тим, ми звертаємо увагу на формування загальних понять, морально-професійних якостей та розвиток індивідуальних здібностей, які повинні забезпечити загальний особистісний розвиток кожного фахівця.

Оскільки проблема нашого дослідження стосується педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю, ми вважаємо

за необхідне в контексті вивчення навчальної дисципліни «Психологія та педагогіка вищої школи» запровадити у зміст структурних модулів окремі теми, що дадуть можливість сформувати у магістрантів необхідні компоненти педагогічної компетентності. Зокрема, ми пропонуємо змінити зміст і структуру навчальної програми дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи» і здійснити формування змістових модулів на основі компетентнісного підходу, відповідно вимог якого кожна тема буде передбачати формування необхідних структурних компонентів педагогічної компетентності магістранта вищого навчального закладу непедагогічного профілю.

Необхідною складовою успішної педагогічної діяльності виступає педагогічна майстерність і педагогічна творчість. Саме тому ми пропонуємо для слухачів магістратури вищих навчальних закладів непедагогічного профілю в контексті вивчення навчальної дисципліни «Психологія та педагогіка вищої школи» окремий змістовий модуль «Основи педагогічної майстерності та педагогічної творчості», який передбачає вивчення таких тем, які б сприяли формуванню окремих структурних компонентів педагогічної компетентності магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю.

Одним із важливих завдань при підготовці магістранта до викладацької діяльності є вивчення ним методики викладання, основне завдання якої полягає у виявленні закономірностей організації вивчення конкретного навчального предмету. Оскільки методика як навчальний предмет носить теоретико-практичний, часто прикладний, характер, то запорукою її ефективного вивчення буде тісний взаємозв'язок та єдність інтересів викладача та студентів, що повинно ґрунтуватися на використанні форм і методів активного навчання, що, на нашу думку, є одним із найбільш перспективних напрямків удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців.

Зміст поняття «методика викладання» ми трактуємо таким чином:

- це узгоджена взаємодія викладача та студентів, яка визначається через систему форм і методів, засобів та прийомів, що дозволяє досягнути професійно-зорієнтованої мети;

- це наука про мету та закономірності вивчення конкретного предмету (або сукупності предметів єдиного циклу), яка забезпечує підготовку фахівців до реалізації завдань освітнього циклу.

У своєму першому значенні зміст методики як навчальної дисципліни значною мірою залежить від практичного досвіду педагога, обраного ним стилю педагогічної діяльності, тобто у процесі підготовки магістрантів викладач буде використовувати ті форми і методи, прийоми і засоби, які йому відомі і які він безпосередньо сам досконало застосовує у власній педагогічній діяльності. Досить часто такі викладачі працюють на репродуктивному рівні, інколи на конструктивному, що дозволяє їм частково застосовувати раніше невідомі методи і прийоми, але не завжди при цьому досягати належного результату. Тому методика як навчальна дисципліна переважно носить суб'єктивний характер, що зумовлено індивідуальним педагогічним досвідом викладача.

Друге значення методики ґрунтується на взаємозв'язку теорії та практики, при якому викладач уміло проводить паралель між існуючими теоретичними підходами до організації навчального процесу та можливостями їх застосування в ідеальних (потенційно-можливих) та конкретних (реально існуючих) умовах [3].

Саме тому ми формулюємо такі вимоги до викладача, яких він повинен дотримуватися при відборі змісту методики як навчальної дисципліни:

- уміти вибирати з усієї навчальної інформації той обсяг матеріалу, який необхідний для передачі магістрантам; обсяг матеріалу повинен включати теоретичну інформацію, сукупність практичних умінь і навичок, які необхідні для застосування цієї інформації, алгоритм дій щодо вирішення певних відповідних навчальних завдань та ситуацій;

- пам'ятати: зміст науки і зміст відповідного навчального матеріалу не є тотожними, тому необхідно усю сукупність наукових знань проаналізувати не з точки зору абсолютної цінності, а відповідно до потреб конкретного напрямку діяльності, визначити реально можливі часові рамки їх засвоєння, сприяти ефективному поєднанню оволодіння інформації не тільки з конкретного предмету, а з інших галузей науки;

- адаптувати відібрану сукупність знань і практичних умінь до вікових, реальних можливостей студентської аудиторії, що визначається доступним рівнем складності засвоюваного матеріалу; метою та завданнями освітньої системи, в яку включений індивід; специфікою навчального закладу;

- реально визначати співвідношення аудиторної та самостійної роботи студентів, що передбачає чіткий розподіл навчального матеріалу, який пропонується для ознайомлення у процесі проведення аудиторних занять, так і під час самостійної роботи; підбирати види самостійної роботи, визначати реальні терміни їх виконання та критерії оцінювання;

- визначати форми поточного, періодичного та підсумкового контролю, плануючи заздалегідь завдання та терміни проведення.

Ці основи методики як навчальної дисципліни стосуються специфіки викладання будь-яких дисциплін.

Проблема вибору змісту педагогічної освіти для підготовки магістрантів у вищих типах навчальних закладів непедагогічного профілю набула вагомої актуальності саме в період реформування системи вищої освіти в Україні, коли цілий ряд багатопрофільних вищих навчальних закладів було перейменовано в університети, де гуманітарний компонент став обов'язковим складовим освітньо-професійної підготовки фахівців різних напрямків. Це підвищує аргументацію на користь вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, але не сприяє вирішенню цілої низки специфічних проблем:

- незначна кількість годин, яка відводиться на вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу (інколи не більше 1 кредиту);

- надмірна залежність змісту навчальної дисципліни від інтересів та уподобань науково-педагогічного працівника, який не завжди дотримується логіки конструювання послідовності вивчення тем навчального предмету;

- часто негативне ставлення більшості викладачів професійно-орієнтованих (спеціалізованих) кафедр до вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, які вважають, що це лише відволікає увагу студентів від вивчення основних (з їхньої точки зору) предметів; слід зазначити, що більшість викладачів, які дотримуються такої позиції, не мають відповідної психолого-педагогічної підготовки, бо здійснювати викладацьку діяльність вони почали після тривалої практичної діяльності, а досвід проведення різних форм організації начального процесу та вміння здійснювати навчально-педагогічну взаємодію вони отримали

вже в процесі виконання ними безпосередніх функцій викладача вищого навчального закладу;

- необхідність для викладачів дисциплін психолого-педагогічного циклу, які отримали належну освіту в умовах академічного навчального закладу чи набули певний практичний досвід викладання в педагогічних навчальних закладах долати певні стереотипи у визначенні змісту підготовки майбутніх фахівців, добираючи необхідну навчальну інформацію з обов'язковим врахуванням спеціальної професійної підготовки;

- неготовність (часто небажання), невмотивованість студентів до вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, роль і необхідність яких у майбутній професійній діяльності вони не розуміють, або свідомо відмовляються від використання отриманих знань (небажання займатися викладацькою діяльністю після закінчення навчання в магістратурі).

Ми вважаємо, що необхідно ввести чіткий розподіл навчальної мети підготовки фахівців в умовах магістратури, при якому ті студенти, які планують займатися викладацькою діяльністю, будуть свідомо здійснювати вибір додаткових дисциплін психолого-педагогічного циклу, які повинні забезпечити їм належну педагогічну підготовку. Надання студентам такої можливості, на нашу думку, буде сприяти поглибленому професійному становленню їх як майбутніх викладачів, що передбачає розвиток індивідуальних якостей, максимальну реалізацію особистісних потреб, набуття нових форм досвіду, здатності до свідомого та відповідального прийняття рішення при розв'язку різноманітних професійних, особистісних, соціально значущих ситуацій.

Ефективним чинником формування змісту педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю є створення належного методичного забезпечення вивчення навчальних дисциплін психолого-педагогічного циклу, альтернативою якому виступає варіант електронного посібника, який був би максимально доступним для користування слухачами магістратури. Саме електронний варіант посібника, а не підготовлений курс лекцій чи електронна версія друкованого видання. Адже структура та механізм побудови електронних видань визначений таким чином, що студенти, виконуючи завдання різних рівнів, тем чи змістових модулів мають можливість систематично звертатися до раніше опрацьованого матеріалу, здійснювати самоконтроль та самооцінювання засвоєної раніше інформації, визначити рівень оволодіння ними необхідною сукупністю теоретичних знань, практичних умінь і навичок [5].

Висновки. Одним із головних завдань вітчизняної вищої школи є розробка змісту навчальних дисциплін, які б забезпечували формування у магістрантів вищого навчального закладу непедагогічного профілю загального поняття «педагогічна освіта», що повинно стати теоретичною основою професійно-педагогічної компетентності майбутніх педагогів.

Формування змісту педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю зумовлено двома основними чинниками: - навчальним планом підготовки спеціалістів, де визначено нормативний та вибірковий цикли навчальних дисциплін; - змістовим наповненням навчальних тем обов'язкових для вивчення навчальних дисциплін. Ефективність реалізації змісту педагогічної освіти значною мірою зумовлено професійною майстерністю викладача.

Ефективність формування змісту педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю визначається результативністю педагогічної підготовки, яку можна охарактеризувати як якісна освіта, що визначається освіченістю майбутнього фахівця. Саме такий рівень освіти, на нашу думку, буде сприяти формуванню у магістрів бажання продовжувати навчатися в майбутньому, а не переступити через неї, як через важку повинність або задалегідь визначену формальність, необхідну для отримання професії, але не здійснення ефективної майбутньої професійної діяльності.

Література

1. Етичний кодекс українського педагога // [Електронний ресурс] / режим доступу <http://rmu.luguniv.edu.ua/img/ekup.pdf>
2. Кристопчук Т. Є. Модернізація вищої педагогічної освіти в Україні // Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва : Матеріали міжнарод. наук.-практ. конф., 23-25 травня 2011 р. – Маріуполь: Маріупольський державний університет, 2011. – 565 с. – С.289-290.
3. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: Навч. пос. / Віктор Михайлович Нагаєв – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
4. Проценко О.Б. Професійна підготовка викладача вищої школи у магістратурі в Україні // Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва : Матеріали міжнарод. наук.-практ. конф., 23-25 травня 2011 р. [Текст]. – Маріуполь: Маріупольський державний університет, 2011. – 565 с. – С.299-300.
5. Сисоєва С.О. Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика: Навч.-метод. пос. / С. О. Сисоєва, В. В. Осадчий, К. П. Осадча / Міністерство освіти і науки, молоді і спорту України, Київський університет імені Бориса Грінченка, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. – К.-Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2011. – 280 с.
6. <http://www.lvduvs.edu.ua/>

УДК 378.147:159.955

Нагорна Г.О.

Одеська національна музична академія ім.А.В.Нежданової, доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії музики і композиції

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МИСЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МУЗИКАНТА-ПЕДАГОГА

Вдосконалення професійної підготовки у вищому навчальному закладі здійснюється на основі дослідження професійного мислення музиканта-педагога. З цією метою розробляється структура мислення особистості, розкриваються його сутність і зміст. У результаті професійне мислення студента розглядається як умова досягнення професійної розумності особистості; як система узагальнених розумових дій, спрямованих на дослідження музичного мистецтва; як процес знаходження або створення майбутнім музикантом загальних і особливих відношень музичного мистецтва, які нескінченно і безперервно змінюються у своїй детермінації.

Ключові слова: професійна розумність, професійне мислення, критичне мислення, творче мислення, судження

Совершенствование профессиональной подготовки в высшем учебном заведении осуществляется на основе исследования профессионального мышления музыканта-педагога. С этой целью разрабатывается структура мышления личности, раскрываются